

22. Бацак Н. І. Культурно-просвітительські заклади та громадські організації греків Північного Приазов'я (друга половина XIX-початок XX ст.) / НАН України; Інститут історії України. – К., 1999.
23. Панчук М. І., Войналович В. А., Галенко О., Генік М., Горбань Т. Національні меншини України у XX столітті: політико-правовий аспект / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України / І. Ф. Курас (голов.ред.). – К. : ППЕІНД, 2000.

Бойчук Я. А. Культурно-просветительские общественные объединения этнических меньшинств (вторая половина XIX – начало XX в.)

Анализируются результаты деятельности культурно-просветительских объединений этнических меньшинств на украинских землях в составе Российской империи.

Ключевые слова: национальные меньшинства, общественные объединения, культурно-просветительские организации

BOYCHUK Y. A. Cultural and educational associations of ethnic minorities (the second half of XIX – early XX century.)

The results of the activities of cultural and educational associations of ethnic minorities in the Ukrainian lands in the Russian Empire.

Keywords: national minorities, associations, cultural and educational organizations

УДК 316.354:355.1

Глушук В. М.
Науково-дослідний центр гуманітарних проблем
Збройних Сил України

СТАН ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

В статті розглядається стан військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей за матеріалами соціологічного аналізу.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання, Збройні Сили України, військовослужбовці, результат, матеріали, соціологічний аналіз, розвиток, ефективність, держава, суспільство, народ.

В сучасних умовах реформування та розвитку Збройних Сил (ЗС) України, складного соціально-економічного стану, вкрай важливим залишається завдання підвищення рівня морально-психологічного стану особового складу. Одним із головних засобів виконання цього завдання є військово-патріотичне виховання (ВПВ) військовослужбовців ЗС України та членів їх сімей в контексті розбудови української держави, реформування її власних Збройних Сил, підняття їх престижу, авторитету в суспільстві.

У цьому аспекті потребує більш прискіпливого розгляду сучасний стан ВПВ військовослужбовців та членів їх сімей за даними соціологічного аналізу серед населення, військовослужбовців ЗС України.

Дослідженням проблематики військово-патріотичного виховання військовослужбовців ЗС України займалися ряд вітчизняних вчених, посадових осіб Збройних Сил України, журналістів, серед яких: А. О. Афанасьєв, В. В. Вирва, Н. Коупленд, Д. Львов, А. Нікітін, О. В. Соколов, Г. Д. Темко, М. І. Томчук, В. В. Ягупов та ін. Серед наукових досліджень, перш за все, слід відзначити працю авторського колективу "Військово-патріотичне виховання у Збройних Сил України" за редакцією В. В. Ягупова [5], роботи Г. Д. Темка [18; 19], М. І. Томчука [19], де розкрито історичні витoki, здійснено філософський аналіз, обґрунтовано методологічні та методичні основи ВПВ українських воїнів.

Разом з тим, попередники не приділяли достатньої уваги саме стану ВПВ військовослужбовців ЗС України та членів їх сімей в соціологічному розрізі, що і обумовило автора працювати саме в цьому напрямку. Тому, завданням статті став аналітичний соціологічний аналіз даної проблеми.

Автор поставив за мету: за матеріалами соціологічних досліджень показати сучасний стан ВПВ у ЗС України, визначити характерні воєнно-політичні, соціальні, економічні та інші умови, які так чи інакше впливають на військово-патріотичне виховання військовослужбовців ЗС України та членів їх сімей.

Матеріали перших соціологічних досліджень в Україні, присвячених вивченню питання патріотичного виховання, показали, що стан готовності до призову в армію підтвердили: у 1989 р. – 75% опитаних випускників шкіл, в 1990 р. – 43 %, у 1991 р. – 27%, у 1992 р. – 18 % [6].

Такий стан був викликаний інформаційною дискредитацією військової служби. В цей період періодична преса, радіо і телебачення України в переконаній більшості висвітлювали саме негативні аспекти армійської дійсності, навіть, не задумуючись про те, наскільки відповідали інтересам України інформаційні матеріали.

Штучно спрямована тенденція погіршення ставлення молоді до військової служби на початку 90-х років негативно вплинула на якість призовного контингенту в Україні, на допризовну підготовку та ВПВ юнаків, ставлення молоді до військової служби в цілому.

Сьогодні ВПВ спрямоване на ліквідацію негативного переконання з боку окремих прошарків населення, некоректних та неадекватних дій з боку деяких посадовців (начальників) щодо ціннісного характеру патріотичного та військово-патріотичне виховання як підростаючого покоління так і військовослужбовців ЗС України, повернення їх свідомості на новий щабель розвитку з розумінням любові, жертвовності, вірності своїй державі, її народу, історії та традицій, з метою формування високих моральних, громадянських, військово-професійних, соціально-психологічних, психічних і фізичних якостей, необхідних для успішного виконання, у будь-яких умовах, конституційного обов'язку.

Такий стан справ в Збройних Силах та в суспільстві щодо військово-

патріотичного виховання молоді, військовослужбовців та членів їх сімей занепокоїв Міністерство оборони України. Перш за все, необхідні були заходи щодо зміни статусу армії і військовослужбовців в українському суспільстві, формування у особового складу ЗС України розуміння необхідності військової служби, сумлінного виконання конституційного обов'язку та особистої відповідальності за захист Вітчизни.

Слід зазначити, що підкреслюючи важливість військово-патріотичного виховання серед інших напрямів виховної роботи, необхідно чітко усвідомлювати його своєрідність як специфічного аспекту цілісного виховного процесу. Ефективність ВПВ напряму залежить від реального стану вирішення питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей в державі. Однак, цей аспект досить часто з боку урядовців, високих посадових осіб держави недооцінюється. Відповідність закладених у ВПВ ідей не підкріплюються практичними діями соціальних та правових чинників: нормативно-правові акти, закони, постанови щодо соціального та правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей існують лише на папері, але, на жаль, виконуються в повсякденному житті не повною мірою.

Як свідчить практика виховної роботи у ЗС України, головні ідеї ВПВ особового складу тісно пов'язані з ідеологією та політикою держави, ідеалами національного, громадянського, патріотичного виховання народу України і військовослужбовців ЗС (загальний компонент ідеалу, який стосується всіх громадян), а також метою військового виховання та соціальними вимогами держави до поведінки військовослужбовців [1].

В епоху високотехнологічних війн актуальним залишається вислів Наполеона Бонапарта, який вважав що на війні три чверті всього – це моральні сили [14]. Погоджуючись з ним, відомий англійський військовий психолог Норман Коупленд стверджував, що результати затяжних війн вирішує моральна, а не фізична сила [7].

Результати моніторингового соціологічного дослідження, проведеного у військах (силах) фахівцями Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України у 2011–2012 роках щодо соціально-економічного становища військовослужбовців ЗС України, свідчать, що у Збройних Силах України продовжують мати місце негативні тенденції соціального й гуманітарного характеру, які аж ніяк не сприяють зростанню оборонного потенціалу держави, поліпшенню соціального самопочуття військовослужбовців та ефективності військово-патріотичного виховання [15; 16].

Так, за даними дослідження 2011 року, викладеними на сайті Міністерства оборони України, більше 65% опитаних військовослужбовців зазначили, що їм не вистачає “гарного житла”. Значній частині військовослужбовців також бракує “можливості повноцінно проводити відпустку” (49,03%), “юридичної допомоги у захисті свої прав та інтересів”

(38,96%). Головними факторами, які, на думку опитаних військовослужбовців, заважають якісному виконанню ними службових обов'язків є: низький рівень грошового забезпечення (59,19%); незадовільні соціально-побутові умови (42,67%); ненормована тривалість робочого дня (25,8%) та відсутність перспективи кар'єрного росту (21,11%). Про рівень соціального оптимізму військовослужбовців Збройних Сил України свідчать дані, за якими лише кожний четвертий військовослужбовець (24,56%) сподівається на покращення свого життя протягом найближчого часу. Значно більша їх частина (42,31%) вважає, що ніякого покращення протягом найближчого року не відбудеться [4]. Майже п'ята частина військовослужбовців лише задоволені своїм становищем у суспільстві, менше половини характеризують низький престиж військової служби. Кожен двадцятий військовослужбовець ледве зводить кінці з кінцями, грошей не вистачає навіть на продукти харчування. Лише кожний двадцятий військовослужбовець отримав квартиру від Міністерства оборони України [15, с. 30].

За результатами моніторингового соціологічного опитування, проведеного фахівцями Центру в 2012 році, майже третина військовослужбовців вважають свій соціальний статус "низьким" та престиж військової служби у суспільстві як "середній". У порівнянні з 2011 роком (65,5 %), у 2012 році вже 70,1% військовослужбовців зазначили, що їм не вистачає "гарного житла", брак "можливості повноцінно проводити відпустку" збільшився з 49,03% в 2011 році до 54,2% – в 2012 році, "юридичної допомоги у захисті свої прав та інтересів" – з 38,96% до 43,0% відповідно. Як бачимо, показники 2012 року, по зрівнянні з 2011 року, збільшилися майже на 5% в гіршу сторону. Своїм рівнем соціально-правового захисту задоволені лише кожний двадцятий військовослужбовець. Покращення житлових умов, підвищення грошового забезпечення бажають більша частина опитаних військовослужбовців [16, с. 16].

Ці небезпечні явища є наслідком як об'єктивних, так і суб'єктивних негараздів економічного, соціального, політичного і духовного плану, занедбаності гуманітарної сфери в армії, очевидних прорахунків попередніх керівників військового відомства, практики неадекватного реагування, ситуативного вирішення нагальних армійських соціальних і гуманітарних проблем, нехтування питаннями гуманітарного розвитку, багаторічної практики відкладання рішень щодо розв'язання пекучих питань війська "на завтра" тощо.

Враховуючи всі ці негативні моменти, Міністерство оборони України розгорнуло широку роботу щодо підвищення ефективності ВПВ військовослужбовців та членів їх сімей, активно співпрацює з державними органами влади, місцевого самоврядування, громадськими та ветеранськими організаціями. Вона охоплює широкий спектр питань, спрямованих на формування позитивного іміджу Збройних Сил в

суспільстві та підняття престижу військової служби серед молоді та інші.

Сьогодні на провідних телеканалах України розпочато нові телепроекти: на Першому національному – програму “Армія”, на УТР – “Служу Україні”, на 5 каналі – “Доблесть, Мужність, Благородство”, “Військова рада”.

З 2010 року у ЗС проводяться конкурси військово-професійної майстерності “Універсальний солдат”, пісенний конкурс “Озброєні пісню, покликані маршем”, творчий літературний конкурс на кращий твір про військову діяльність на премію імені Богдана Хмельницького, літературний конкурс імені Петра Яцика на краще знання української мови серед ліцеїстів, курсантів та слухачів ВНЗ, художній конкурс серед дітей військовослужбовців “Як я захищатиму Батьківщину”. Участь у Міжнародному конкурсі військово-професійної майстерності “Воин Содружества” у Москві [2].

Протягом 2011–2012 рр. спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту проводилися військово-патріотичні спортивні ігри “Зірниця” та “Джура”.

У рамках пілотного військово-патріотичного проекту “Школа виживання” в 2012 році відбулися військово-патріотичні збори молоді. Учасниками зазначених заходів стали тисячі учнів 9–11 класів загальноосвітніх шкіл та студентської молоді усіх областей України, які отримали перші практичні знання про військову службу.

Позитивної динаміки набрало і грошове забезпечення військовослужбовців ЗС України. Компенсували та позитивно вплинули на морально-психологічний стан особового складу заходи щодо поліпшення фінансового забезпечення окремих категорій військовослужбовців Із 1 серпня 2012 р. всьому особовому складу Військово-Морських Сил встановлена виплата щомісячної додаткової грошової винагороди в розмірі, що не перевищує місячне грошове забезпечення [12]. У 2013 році таку ж грошову винагороду встановлено і військовослужбовцям інших видів ЗС України.

У 2012 р. вперше, починаючи з 2008 р., було здійснено поетапне підвищення пенсій, призначених до зазначеної дати відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” [13]. Так, з 1 липня 2012 р. пенсії збільшено на 11%, з 1 вересня – до 23% та з 1 січня 2013 р. – до 35%. Підвищення пенсії у разі втрати годувальника встановлено незалежно від дати її призначення.

В інтересах ВПВ військовослужбовців у ЗС України активно працює 22 будинки офіцерів та 226 клубних утворень військово-патріотичного та культурно-виховного спрямування. Протягом лише 2011 року на їх базі діяли об'єкти дозвілля, бібліотеки, музеї, кіно-, спортивні зали, спортмайданчики, у яких займалося понад 4,1 тис. осіб [2; 3]. У 2012 р. було

впорядковано діяльність будинків офіцерів [9] та клубів [10] військових частин, установ.

На кінець 2012 р. у Збройних Силах на вирішення завдань ВПВ спрямовано діяльність 63 музеїв і кімнат бойової слави, 193 клубів та 174 бібліотек, а також 38 військово-музичних підрозділів. На базі цих закладів та установ:

- створено мережу із 249 військово-патріотичних, культурно-творчих та спортивно-оздоровчих клубних угруповань, де систематично займається понад 7 тисяч юнаків і дівчат;

- забезпечено діяльність 149 ветеранських організацій за участю особового складу, мешканців гарнізонів та цивільної молоді;

- організовано виступи 17 творчих колективів ветеранів війни [3].

До завдань військово-патріотичного та культурно-виховного спрямування долучаються Національний військово-історичний музей України (м. Київ) та його філії: Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки (м. Луцьк), музей Героїв Дніпра (м. Івано-Франківськ), музей Ракетних військ стратегічного призначення (м. Первомайськ), Військово-морський музейний комплекс "Балаклава", Військово-морський музей України (м. Севастополь).

Для об'єктивного вирішення питань у гуманітарній, юридичній сфері, забезпеченні житлом, соціальному захисті при Міністерстві оборони створена Громадська рада у складі 10 комітетів.

У 2012 році на базі 169-го навчального центру Сухопутних військ проведено конкурси на кращий танковий взвод та артилерійський підрозділ, а у 240 центрі підготовки – на кращу розвідувальну групу [3].

Результатом цієї роботи стало підвищення рівня військово-професійних, педагогічних, правових та соціально-психологічних знань і навичок командирів (начальників) усіх рівнів [11].

З метою утвердження в особового складу Збройних Сил і молоді патріотизму, духовності, моральності, формування національної гідності, психологічних і військово-професійних якостей, необхідних для виконання завдань за призначенням у 2012 р., розроблено Програму військово-патріотичного виховання у Збройних Силах на 2012–2017 рр. [8].

Загалом, у сфері військово-патріотичного виховання, культурно-виховної, просвітницької роботи та організації дозвілля військовослужбовців і членів їх сімей у Збройних Силах лише за 2012 рік організовано і проведено більше 9 тисяч заходів [3].

Вжиті заходи військово-патріотичного виховання, в цілому, сприяли формуванню патріотичних почуттів військовослужбовців. Так, вже у 2011 році близько 64% військовослужбовців позитивно оцінило рівень військово-патріотичного виховання та діяльність щодо забезпечення добробуту військовослужбовців з боку держави оцінюють як позитивний приблизно 64% опитаних [2].

В той час, як показують результати соціологічного дослідження у 2013 р., стан військово-патріотичного виховання військовослужбовців у ЗС України та членів їх сімей залишається ще далеким від бажаного.

Менше третини опитаних військовослужбовців підтверджують, що брали участь в заходах військово-патріотичного характеру, лише двадцята частина – члени їх сімей. Майже кожен п'ятий військовослужбовець позитивно оцінив законодавчий, інформаційний рівень забезпечення військово-патріотичною роботою. Лише двадцята частина військовослужбовців оцінюють на відмінно ефективність роботи з військово-патріотичного виховання, на добре – третина. На погляд більше половини військовослужбовців та членів їх сімей, військово-патріотичного виховання потребує підвищення ефективності. Лише п'ята частина опитаних вважає, що національна ідея в побудові української державі відіграє важливу роль. Приблизно, половина військовослужбовців вважають себе патріотами України, але лише 21,51% військовослужбовців вважає державу предметом своєї гордості. Більша половина військовослужбовців (59,71%) стверджує, що держава погано піклується про них із-за низького рівня соціальних гарантій. Третина військовослужбовців (34,64%) вважають, що сьогодні держава захищає інтереси лише багатих людей країни, кожен п'ятий опитаний (24,44%) – державної бюрократії, менше одного на сто опитаних (0,64%) – середніх прошарків населення (до яких і відносяться військовослужбовці та члени їх сімей) [17].

Таким чином, результати соціологічних досліджень дозволяють стверджувати, що стан ВПВ військовослужбовців та членів їх сімей напряму пов'язаний з вирішенням актуальних проблем у гуманітарній та соціальній сфері військ (сил).

Міністерством оборони, Генеральним штабом ЗС України проводиться значна робота і докладається багато зусиль щодо підвищення ефективності ВПВ військовослужбовців та членів їх сімей. Разом з тим, без розв'язання нагальних проблем у гуманітарній та соціальній сфері позитивного результату очікувати не варто. Декларовані соціальні та правові гарантії військовослужбовцям ЗС України та членам їх сімей мають бути практично втілені в життя суспільства, як цього вимагає чинне законодавство. Це питання повинно розглядатися на високому державному рівні і впроваджуватися якнайшвидше і вже не сьогодні, а "вчора", оскільки ЗС України повністю переходять на комплектування військовослужбовцями військової служби за контрактом.

За даних умов, Уряд, Верховна Рада, Міністерство оборони, Генеральний штаб, усі військові органи управління, командири (начальники) максимально ефективно повинні використовували ресурси для формування позитивного іміджу Збройних Сил України не лише у своїй державі, але й за її межами, привабливості військової професії.

Використана література:

1. *Афанасьев А. О.* Идеал та цінності військово-патріотичного виховання особового складу збройних сил України [Електронний ресурс] – Режим доступу: [Http://library.uira.edu.ua/library](http://library.uira.edu.ua/library).
2. Біла книга-2011. Збройні Сили України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wartime.org.ua/1196-bla-kniga-2011-zbroyn-sili-ukrayini.html>.
3. Біла книга-2012. Збройні Сили України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/files/white_book/WB_2012_ua.pdf.
4. Військово-патріотична робота. Теоретико-методологічні засади гуманітарної політики держави в нових суспільно-політичних умовах формування консолідованого українського суспільства. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [Http://www.mil.gov.ua/index.php?part=patriot&lang=ua&sub=t_m_z](http://www.mil.gov.ua/index.php?part=patriot&lang=ua&sub=t_m_z).
5. Військово-патріотичне виховання у Збройних Силах України: навч.-метод. посібник / А. О. Афанасьєв, О. О. Луник, В. В. Мараєва та ін.; за ред. В. В. Ягупова. – К.: НАОУ, – 2007. – 176 с.
6. *Вирва В.* В пошуках “золотої” середини / В. Вирва // Народна армія. – 1998. – 03 квітня.
7. Коупленд Н. Психология и солдат / Н. Коупленд. – 2-е изд. – М.: Воениздат, 1991. – 96 с.
8. Наказ Міністра оборони України від 11 січня 2012 р. № 14 “Про затвердження Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012–2017 рр. та Перспективного плану реалізації Програми військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України на 2012–2017 рр.”
9. Наказ Міністра оборони України від 14 травня 2012 р. № 320 “Про затвердження Типового положення про будинок офіцерів Збройних Сил України”.
10. Наказ Міністра оборони України від 14 травня 2012 р. № 319 “Про затвердження Положення про клуби військових частин Збройних Сил України”.
11. Наказ Міністра оборони України від 8 серпня 2012 р. № 523 “Про затвердження Положення про організацію підготовки та проведення конкурсу (змагання) на кращий підрозділ Збройних Сил України”.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 р. № 620 “Про внесення змін до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2010 р. № 889”.
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2012 р. № 355 “Про збільшення розмірів пенсій, призначених відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.
14. *Соколов О. В.* Армия Наполеона / О. В. Соколов. – СПб.: Изд. дом “Империya”, 1999. – 582 с.
15. Соціально-економічне становище військовослужбовців Збройних Сил України. Аналітичний звіт моніторингового соціологічного дослідження. – К.: Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2011. – 89 с.
16. Соціально-економічне становище військовослужбовців Збройних Сил України. Аналітичний звіт моніторингового соціологічного дослідження. – К.: Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2012. – 101 с.
17. Стан військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей: аналітичний звіт за результатами соціологічного дослідження. Аналітичний звіт моніторингового соціологічного дослідження. – К.: Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2013. – 54 с.
18. *Темко Г. Д.* Основи формування системи виховання воїна в Україні у період утвердження державності: Світоглядно-філософський аналіз / Г. Д. Темко. – К.: Варта, 1997. – 286 с.
19. *Темко Г. Д.* Військове виховання на Україні: історія розвитку та сучасні проблеми / Г. Д. Темко, М. І. Томчук. – К.: Варта, 1996. – 102 с.

Глушук В. М. Состояние военно-патриотического воспитания военнослужащих Вооруженных Сил Украины и членов их семей: социологический анализ.

В статье рассматривается состояние военно-патриотического воспитания военнослужащих Вооруженных Сил Украины и членов их семей по материалам социологического анализа.

Ключевые слова: *военно-патриотическое воспитание, Вооруженные Силы Украины, военнослужащие, результат, материалы, социологический анализ, развитие, эффективность, государство, общественность, народ.*

GLUSHUK V. The state of the military-patriotic education of members of the Armed Forces of Ukraine and members of their families: a sociological analysis.

The article discusses the state of the military-patriotic education of members of the Armed Forces of Ukraine and their families based on a sociological analysis.

Keywords: *military-patriotic education, the Armed Forces of Ukraine, the military, the result, materials, sociological analysis, development, efficiency, the government, the public, the people.*

УДК 94 (477) “1991-2012”

Драпушко Н. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

КРИМСЬКІ ТАТАРИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Проаналізовано етнополітичну специфіку АР Крим 1990-х-початку 2000-х років. Визначено основні аспекти проблеми інтеграції кримських татар в українське суспільство, етапи цього процесу та їх особливості.

Ключові слова: *кримські татари, інтеграція, суспільно-політичне життя, Автономна Республіка Крим.*

На рубежі третього тисячоліття Україна опинилася в силовому полі масштабних цивілізаційних змін. Питання політичного життя суспільства перебувають в фокусі особливої уваги не лише науковців чи державних діячів, але й пересічних громадян. Зокрема, про *актуальність* проблеми свідчать результати всеукраїнського соціологічного дослідження, проведенного Інститутом Горшенина в березні 2013 року. “Кожен другий українець, – йдеться в документі, – цікавиться суспільно-політичним життям країни” [1]. Відповідно сучасні реалії потребують посилення уваги до вивчення та врахування тенденцій розвитку політичних процесів як в Україні в цілому, так і в її окремих регіонах.

Одним з найбільш специфічних регіонів унітарної України є Крим – “важливий стратегічний регіон південно-східного вектора зовнішньо-політичних орієнтацій України. Втрата контролю над Кримом здатна створити велику загрозу національній безпеці й національним інтересам української держави” [2].

В Автономній Республіці Крим існує ціла низка специфічних проблем, які визначають розвиток політичної ситуації в автономії, і мають бути враховані при плануванні конкретних кроків щодо втілення в життя Стратегії економічного і соціального розвитку АР Крим на 2011–2020 роки, розробленої Радою міністрів АР Крим спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень відповідно до доручення Президента України та